

**СТРУМИЦА КАКО ЗНАЧАЕН ЦЕНТАР ЗА РАЗВОЈ НА АМАТЕРСКИОТ
ФИЛМ, КЛУБОВИТЕ, АВТОРИТЕ, ФЕСТИВАЛИТЕ, ФИЛМОВИТЕ
- МАЛИТЕ И ГОЛЕМИТЕ ФИЛМСКИ СОНУВАЧИ -**

1

Затемнета просторија. Црвена полутемнина. Изразите на лицата на присутните во исчекување. Внимавајте, процес на развивање на филмска лента – обична осмица. Ке се роди ли нашиот прворазвиен црно-бел филм во домашни услови? Се отвора дозната, се назираат силуетите, перфорацијата е во својата уредна положба, има и сликички, 24 за секоја секунда снимен материјал. Излегуваат кадар по кадар, ги гледаме во минијатури. Се радуваме. Ние, филмските творци од фото-кино клубот „Струмица“ си добивме своја лабораторија за развивање на филмска лента.

Така почнувавме, со ентузијазам се радувавме на триминутната филмска лента излезена од руската кинокамера „Кварц“ и го монтиравме нашиот прворазвиен црно-бел филм. Магијата на филмот продолжуваше.

Основните задачи на членовите на фото-кино клубот „Струмица“ (во понатамошниот текст – клубот) беа пропишани со статутот на клубот, следејќи ја генералната политика на Народна техника на Македонија, да ги прифаќа и обучува новите членови, на постојните да им овозможува унапредување на знаењата и вештините, да обезбедува материјални средства и да овозможува снимање на настаните од поширок општествен интерес и карактер, изработка на филмови од различни жанрови, во зависност од интересот на членовите. Следејќи ги трагите на снимениот документарен филмски материјал од членовите на клубот, се гледа дека членовите на клубот снимале настани како што се: Штафетата на младоста, СВОЗ (Сите во одбрана и заштита), мото-трки, тракторски натпревари, карневали, пуштање во употреба на големи индустриски капацитети, свечени седници на општествено-политички организации, општински совети-одбори и сл.

Овие филмски остварувања во најголем дел говорат сами за себе, со „силата на документот“ и во таа позиција на филмско соопштување, претставено на графикон, линијата на самиот објективен настан е значително истакната и таа се наоѓа во доминантен однос спрема линијата на вредноста на самиот автор, неговата

субјективност, елоквенција и неговиот филмски ракопис. Вредностите на реализаторот на филмот, во оваа информативна категорија на документарниот филм, се „под“ вредностите што ги носи самата фактографија.

Авторот е овде присутен со самиот факт на мотивот-темата и начинот на нејзината визуелизација. Тој, авторот, е присутен со својата вештина да ги обликува и поврзе визуелните факти, на начин како е организирана и презентирана објективната стварност, што некои информации ги прави помалку или повеќе атрактивни и занимливи.

Ќе се сетам, еден наш член, штотуку филмски аматер, со филмската камера од 16 мм, требаше да го сними настанот СВОЗ. Во очекување на динамични активности од страна на учесниците (територијална одбрана, противпожарна единица, црвен крст и др.), камерата ја беше поставил на место најдобро за него и се чекаше стартот на акцијата. Но, ни најмалку очекувајќи, кога започна акцијата, еден од пожарникарите, со увежбана рутина, го пушти шмркот со полн млаз и до гола кожа го избања нашиот филмотворец. И друг настан - во далечната 1986 година, на еден настан на кој градот Струмица се претставуваше во Скопје, го снимав настанот на еден ликовен автор кој имаше „работа на лице место“, инсталација на платно долго околу 15 метри. Се наместив со камерата од „долен ракурс“, сакајќи да го доловам изразот на уметникот, но тој во моментот кон платното фрли десетина бои кои се распрснаа и директно на објективот на камерата и на мојата облека го доловија ефектот на неговата инсталација. И уште - за еден филмски фестивал до жири-комисијата сме испратиле касета со снимен суров материјал.

Со промена на односите во сферата на дијалектичката меѓузависност на субјективното (авторот) и објективното (темата), често ја напуштавме границата на филмската информативност и навлегувавме во филмската документаристика, во која интерпретативната амбиција на авторот е на исто рамниште со објективната стварност која е предмет на филмската наратија. Тогаш можевме и да интервенираме, да изменуваме, да додаваме, одземаме и моментот да го документираме не само информативно, туку со посилни емотивни знаци на кадарот, движењето на камерата, режијата. Тие филмски остварувања беа учесници на филмските фестивали во земјата и надвор од неа: КАМЕРА 300, ОСФАФ, РЕПУБЛИЧКИОТ ФЕСТИВАЛ НА АМАТЕРСКИ ФИЛМ, СОЈУЗНИОТ (ЈУГОСЛОВЕНСКИ) ФИЛМСКИ ФЕСТИВАЛ, ОМОЉИЦА...

Во оваа прилика мора да го спомнеме и „резот“ во филмското творење, кога поради новата технологија – воведувањето на видео-техниката, филмската лента тешко се наоѓаше, развивањето на филмската лента не беше економично, лабораториите се

затворија, а клубовите и авторите не можеа да си ги дозволат скапите видео камери, видео ленти и видео уреди. Ја набавивме првата видео камера со видео лента од 8 мм, го набавивме првиот видео уред на кој го монтиравме видеоматеријалот и многу брзо ја забравивме филмската лента. Видеото беше во експанзија, а интересот на членовите почна да се зголемува. Преку есенски и пролетен видео курс вршевме едукација на ученици од 5-8 одделение. Летната киношкола организирана од ФСМ, КСМ и НТМ придонесе за зголемен број филмски творци од младата генерација.

Кога се пишува материјал за ваков настан, мора да се обрне внимание на сите елементи на темата зададена за пишување. Фактографијата на филмското творење во Струмица директно е поврзана со работата на ФКК „Струмица“, низ кој клуб поминале многу автори, од кои некои се појавиле само еденпат, двапати, а некои твореле подолго време. Митко Филев и Кире Козаров со филмската лента супер 8 мм активно творат во периодот 1980-1984 година, познати по нивниот филм ПАТ ДО НОВИОТ ПАТ. Последниот филм снимен на филмска лента е ДРВОШКАТА ТРИЛОГИЈА, на авторот Горан Тренчовски, снимен во 1988 година.

Видео лентата разигрува поголем број автори и започнувајќи од 1990 година, со видео лента ВХС е снимен првиот видео филм БОРБА СО БИКОВИ, на авторот Зоран Узунов. Се враќа и Митко Филев, а се вклучуваат и: Кире Манчев, Кире Јанаков, Јани Бојаци, Дончо Лаништанин, Зоран Наков, Катерина Филева, Верица Узунова, Горан Велков, Никола Николов, Васко Стојанов, Андон Николов, Димитар Покрајчев, Влатко Симеоновски, Ивица Донев, Марија Ивановска, Мартин Конев, Методи Митев и други млади творци. Овде морам да го спомнам и тоа дека филмските автори не само што твореа туку и учествуваа во раководните органи на клубот. Меѓу другите, претседатели на клубот биле: Митко Филев, Кире Козарев, Зоран Узунов, Горан Тренчовски и сега актуелниот Епаминонда Ефтимов, кој доаѓа од редот на фотографските автори.

Авторите твореа различни жанрови, според барањето на пропозициите од филмските фестивали. Се снимаа документарци, играни и експериментални филмови. Познати документарци за човечката судбина се филмовите: ПОСЛЕДНИОТ САМАРЦИЈА на авторите Васко Стојанов и Никола Николов, НЕГОВАТА СУДБИНА, на Кире Јанаков, ЗАНАЕТОТ ШТО ОДУМИРА на Зоран Наков, а познати играни филмови се: ФИЛМ – КАКО СЕ СНИМА ФИЛМ и АНГЕЛОТ, ПОШТАРОТ И ВЕЛОСИПЕДОТ на авторот Јани Бојаци. Ке кажам уште еден интересен настан. Кога го снимавме филмот ЛИМАРОТ И ЦИМЕРОТ, во 1996 година, еден од учесниците во тој документарец, за сето време на снимањето, на неговиот „цимер“ му го повторуваше изразот „овие мора да се шпиони“. Филмот ПОСЛЕДНИОТ САМАРЦИЈА се снимаше неколку дена и кога отидовме на завршниот дел, непријатно се изненадивме кога на

вратата на занаетчискиот дуќан имаше некролог дека ненадејно почина саканиот дедо, татко, брат, чичко... почина практично нашиот самарџија.

Во оваа прилика нема да зборувам за наградите. Чувството да се биде филмски автор и да се види сопствената творба на филмското платно е ненадминливо, а дружењето со филмските автори на филмските фестивали е неповторливо.

Објективната стварност покажува дека филмскиот аматеризам на некои од авторите им овозможил и комерцијално да продолжат со филмската работа (со снимање семејни веселби), а на авторите Горан Тренчовски и Јани Бојаци тоа им било поттик во оформувањето на нивното високо образование и професионалната работа. Андон Николов го продолжи своето школување во Италија, токму на тоа што го работеше во клубот и сонуваше еден ден да.....

Горан Тренчовски продолжува и понатаму да ``сонуваш`` за Струмица да добие печат на град познат преку „Астерфестот“, во меѓународни и светски рамки. Нека тоа биде поттик и за овие млади генерации, кои сега во услови на најголема дигитална технологија треба да се внесат во кадарот и магијата на филмот.